

مدل ساختاری پیش بینی تعهد زناشویی در زنان متأهل براساس جهت‌گیری دینی با میانجیگری معنویت

دانشجوی دکتری گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
استادیار گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران
استادیار گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

سیده زهره سادات امیرارجمندی ^{id}
پانته آ جهانگیر* ^{id}
مژگان نیکنام ^{id}

pantehajahangir@gmail.com

ایمیل نویسنده مسئول:

پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱۱/۱۶

دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۱۴

فصلنامه علمی پژوهشی
خانواده‌درمانی کاربردی

شاپا (الکترونیکی) ۲۴۳۰-۲۷۱۷
<http://Aftj.ir>

دوره ۳ | شماره ۲ پیاپی ۱۱ | ۶۶-۵۱
تابستان ۱۴۰۱

نوع مقاله: پژوهشی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:
درون متن:

(امیرارجمندی، جهانگیر و نیکنام، ۱۴۰۱)

در فهرست منابع:

امیرارجمندی، سیده زهره سادات، جهانگیر، پانته آ، و نیکنام، مژگان. (۱۴۰۱). مدل ساختاری پیش بینی تعهد زناشویی در زنان متأهل براساس جهت‌گیری دینی با میانجیگری معنویت. فصلنامه خانواده‌درمانی کاربردی، ۳(۲ پیاپی ۱۱): ۶۶-۵۱.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر تبیین مدل ساختاری پیش بینی تعهد زناشویی در زنان متأهل براساس جهت‌گیری دینی با میانجیگری معنویت بود. **روش پژوهش:** روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و جامعه آماری پژوهش حاضر زنان متأهل مراجعه‌کننده به سراهای محله به تعداد ۱۰۹۵۰۰۰ نفر در سال ۱۳۹۷ بودند که از میان آن‌ها ۳۴۷ نفر به روش تصادفی دو مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه تعهد زناشویی آدامز و جونز (۱۹۹۷)؛ مقیاس تجارب معنوی روزانه اندروود و ترسی (۲۰۰۲) و پرسشنامه جهت‌گیری دینی آلپورت و راس (۱۹۶۷) بود. داده‌های پژوهش حاضر با استفاده از الگویابی معادله‌های ساختاری تحلیل شدند. **یافته‌ها:** در پژوهش حاضر ضریب مسیر غیرمستقیم بین جهت‌گیری مذهبی بیرونی ($\beta=0/104, P=0/001$) و جهت‌گیری مذهبی درونی ($\beta=0/201, P=0/001$) و تعهد زناشویی مثبت و در سطح ۰/۰۱ معنادار بود. **نتیجه‌گیری:** به نظر می‌رسد زمانی که تعارضات زوجین چنان بالا می‌گیرد که فروپاشی زندگی خانوادگی، آنها را تهدید می‌کند زوجین مذهبی با تکیه بر اصول دینی و معنویت دست به مقابله می‌زنند. توجه بیشتر به نقش باورهای مذهبی و معنویت در افزایش تعهد زناشویی در تمامی نهادهای جامعه به ویژه خانواده ضروری می‌نماید.

کلیدواژه‌ها: تعهد زناشویی، جهت‌گیری دینی، معنویت

مقدمه

ازدواج به‌عنوان اولین تعهد^۱ عاطفی و حقوقی که افراد در بزرگسالی قبول می‌کنند و به‌عنوان عالی‌ترین رسم اجتماعی برای دستیابی به نیازهای عاطفی و ایمنی افراد، همواره مورد توجه بوده است (زارع گاریزی، ابراهیمی مقدم و ابوالمعالی الحسینی، ۱۳۹۹)؛ زیرا یکی از نزدیک‌ترین روابط بین فردی به‌دنبال ازدواج و رابطه زناشویی، شکل می‌گیرد (آفتاب، کربلایی محمد میگونی و تقی‌لو، ۱۳۹۳). در واقع، ازدواج رابطه مبتنی بر شکیبایی بین یک زن و مرد بالغ به‌عنوان دو فرد منحصر به فرد است؛ لذا روابط بین این دو در ابعاد مختلف زندگی آن‌ها نقش کلیدی دارد و بر شیوه زندگی آن‌ها تأثیرگذار است و مبنای رضایت زناشویی زوجین قرار می‌گیرد (طهرانی آزاد و مجتبابی، ۱۳۹۸). کاربرد دارند. ازدواج به‌عنوان اولین تعهد عاطفی و حقوقی که افراد در بزرگسالی قبول می‌کنند و همچنین به‌عنوان عالی‌ترین رسم اجتماعی برای دستیابی به نیازهای عاطفی و ایمنی افراد، همواره مورد توجه بوده است. در واقع می‌توان ازدواج را یکی از اساسی‌ترین تصمیم‌گیری‌های هر فرد در زندگی او دانست و متعهد ماندن به این عهد و پیمان نیز از احساسی‌ترین مسائل فی مابین زوج است، چنان‌که تعهد به‌عنوان یک مفهوم حائز اهمیت موضوع بسیاری از پژوهش‌ها بوده است (هادی، اسکندری، سهرابی، معتمدی و فرخی، ۱۳۹۵).

تعهد زناشویی حدی است که در آن افراد دیدگاه بلند مدتی در مورد ازدواج‌شان دارند؛ برای رابطه‌شان فداکاری می‌کنند؛ برای حفظ، تقویت و همبستگی اتحادشان گام برمی‌دارند و با همسرشان حتی هنگامی که ازدواج‌شان پاداش دهنده نیست؛ می‌مانند. برخی از نظریه پردازان تعهد زناشویی را به معنای تمایل فرد در جهت حفظ دائمی ازدواج و وفادار ماندن به همسر، خانواده و ارزش‌ها تعریف کرده‌اند و آن را شامل اجزای رفتاری، شناختی و عاطفی می‌دانند. برخی دیگر نیز تعهد زناشویی به ۳ نوع متمایز تقسیم‌بندی کرده‌اند که شامل تعهد نسبت به همسر/تعهد شخصی، تعهد اخلاقی و تعهد اجباری است (قزلسفلو، جزایری، بهرامی و محمدی، ۱۳۹۶). تعهد زناشویی حدی است که در آن افراد دیدگاه بلند مدتی روی ازدواج‌شان دارند، برای رابطه‌شان فداکاری می‌کنند؛ برای حفظ، تقویت و همبستگی اتحادشان گام برمی‌دارند و با همسرشان حتی هنگامی که ازدواج‌شان پاداش دهنده نیست، می‌مانند. برخی از نظریه پردازان تعهد زناشویی را به معنای تمایل فرد در جهت حفظ دائمی ازدواج و وفادار ماندن به همسر، خانواده و ارزش‌ها تعریف کرده‌اند و آن را شامل اجزای رفتاری، شناختی و عاطفی می‌دانند (قزلسفلو و همکاران، ۱۳۹۶). جانسون، کالین و هوستون (۱۹۹۹) الگویی را ارائه داده‌اند که در آن تعهد زناشویی به سه نوع تعهد شخصی^۲، تعهد اخلاقی^۳ و تعهد ساختاری^۴ تقسیم می‌شود. تعهد شخصی به معنی علاقه و تمایل فرد برای تداوم رابطه زناشویی است. تعهد اخلاقی بیانگر وفاداری اخلاقی فرد به ازدواج است و تعهد ساختاری نیز به موانع و محدودیت‌های موجود در ترک رابطه زناشویی و احساس اجبار به تداوم آن رابطه یا ترس از پیامدهای طلاق اشاره دارد (تانچوتسریون و مانسری، ۲۰۱۷).

1. commitment
2. personal commitment
3. moral commitment
4. structural commitment

یکی از عوامل اثرگذار مهم در تعهد زناشویی باورهای مذهبی است (بلاغت، احمدی و گلزاری مقدم، ۱۳۹۵). مذهب جنبه مهمی از زندگی افراد و تعیین کننده نحوه مقابله آن‌ها در مواجهه با مشکلات زندگی است و نه تنها تاب آوری را در افراد متأهل افزایش می‌دهد؛ بلکه منجر به کاهش تأثیر رویدادهای زندگی تنش‌زا می‌شود و نقش به‌سزایی در حل مشکلات زناشویی دارد (میرغفوروند، فرش‌باف خلیلی و قنبری همایی، ۲۰۱۹)؛ پیش بینی کننده رضایت و سازگاری زناشویی (صدیقی، صفربیگی، محبی و شاه سیاه، ۱۳۹۳) است. آلپورت و راس (۱۹۶۷) جهت‌گیری دینی را به مذهب درونی و بیرونی تقسیم بندی کرده‌اند. به باور آن‌ها فردی که جهت‌گیری دینی درونی دارد با مذهبش زندگی می‌کند، انگیزه‌های اصلی خود را در بطن مذهب می‌یابد و در برابر مذهب نیازهای دیگرش از اهمیت کم‌تری برخوردارند. اما فردی که جهت‌گیری مذهبی بیرونی دارد؛ از مذهب استفاده ابزاری می‌کند و برای دستیابی به اهداف و ارضای نیازهای فردی از قبیل مقام، امنیت و آرامش خود از آن بهره می‌گیرد (فروهری و همکاران، ۲۰۱۹). در این راستا، بلاغت و همکاران (۱۳۹۵) پیشنهاد کردند هر دو بعد جهت‌گیری دینی بیرونی و درونی از توان پیش بینی تعهد زناشویی برخوردار هستند. صادقی، قادری جاوید و شلانی (۱۳۹۸) چنین نتیجه گرفتند که جهت‌گیری مذهبی زوجین بر روابط میان فردی و تعهد زناشویی زوجین در بزرگسالی تأثیر می‌گذارد.

متغیر دیگری که در ارتباط تنگاتنگ با جهت‌گیری دینی است معنویت است و از آنجایی که دو نهاد معنویت و خانواده ارزش‌های مشابهی را مورد تأکید قرار می‌دهند و برای تقویت اجتماعی شدن به هم وابسته هستند، پژوهشگران رابطه نزدیک بین آن دو را پیش بینی می‌کنند. این جهت‌گیری منجر به بیان عباراتی از این قبیل گردید که معنویت می‌تواند روابط زناشویی را تقویت و استحکام بخشد. نگرش معنوی می‌تواند در ارتباط زناشویی موثر باشد. از سویی دیگر نگرش‌های افراد خانواده در مورد معنویت استمرار و انتقال ارزش‌ها و رفتارهای معنوی به نسل‌های دیگر را شکل می‌دهند از این رو رابطه معنوی- مذهبی و خانواده را می‌توان یک رابطه اثر پذیر در نظر گرفت. پژوهش‌های بسیاری رابطه بین دینداری و معنویت زوجین و تعهد زناشویی را مورد بررسی قرار داده‌اند. افرادی که در سطح بالاتری از مذهبی بودن قرار دارند نسبت به افرادی دارای سطح مذهبی پایین‌تر، ثبات زناشویی بیشتری دارند و از ازدواج خود راضی‌تر هستند. نهایتاً معنویت بعنوان بعد متحد ساز در روابط زناشویی در نظر گرفته می‌شود (جعفری، سمانی، فاطمی، تعاونی و ابوالقاسمی، ۲۰۱۵). تعهد و وفاداری در زندگی زناشویی از جمله موضوعاتی است که در پرتو معنویت^۱ میسر می‌شود و به آن سفارش شده است. خداوند در قرآن می‌فرماید: «وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا» (آیه ۳۴ سوره اسراء)؛ و همه به عهد خود باید وفا کنید که البته (در قیامت) از عهد و پیمان سؤال خواهد شد. معنویت به دلیل بهره‌مندی از مجموعه‌ای از منابع و ظرفیت‌ها به افزایش کیفیت زندگی افراد به خصوص در حیطه زندگی زناشویی کمک اساسی می‌کند (شیخ الاسلامی، خداکریمی و داداش‌زاده، ۱۳۹۶). معنویت اشاره به شیوه‌ای دارد که افراد معنی و هدف زندگی خود را جستجو و بیان می‌کنند و در آن اتصال با خود، دیگران، طبیعت و روحانیت یا تقدس را تجربه می‌کنند (دشت بزرگی، سواری و صفرزاده، ۱۳۹۶). معنویت یک مسیر و یک فرایند رشد با هدف رسیدن به تعالی و شناخت هر چه بیش‌تر خداوند و نزدیک شدن به او، به شمار می‌آید که زمینه مورد نیاز برای قرار گرفتن در این فرایند به صورت گرایش‌های بالقوه در وجود

انسان نهاده شده و اولین مرحله پس از توجه به این گرایش‌ها، دست یافتن به باورهای معنوی و در مرحله بعد، عمل و رفتار بر اساس این باورها است (روزمارین، آلپر و پارگامنت، ۲۰۱۶). در تعاریف ارائه شده از معنویت تاکنون، مضامینی ضمنی نظیر معناداری زندگی، هدف‌مندی، امیدواری، سرنوشت، هستی‌گرایی، تعالی، احساس آرامش و صلح و پیوند یافتن با دیگران و جهان هستی مستتر است (گل‌پرور، جعفری و جوادیان، ۱۳۹۲). در این راستا، شوانی، زهراکار، قاسمی جوبنه و درگاهی (۱۳۹۴) و شیخ‌الاسلامی و همکاران (۱۳۹۶) معنویت را یکی از عوامل مؤثر بر تعهد زناشویی در بین افراد متأهل معرفی کرده‌اند.

برای بسیاری از افراد، یک ازدواج با رضایت و سعادت آغاز می‌شود، اما به تدریج به سمت سرازیری می‌غزد و حتی عاملی برای دلهره و پریشانی می‌شود. بیشتر افراد در دوره‌ای از زندگی خود ازدواج می‌کنند، اما تقریباً دو سوم ازدواج‌های اول به جدایی یا طلاق پایان می‌یابد (یو، وو، وانگ و وانگ، ۲۰۲۰). مطالعه روابط زوج‌ها می‌تواند به تصحیح چهارچوب ساختاری روابط زوج‌ها کمک کند و این امر بر اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر می‌افزاید. براساس آن چه مرور شد باورها و رفتارهای معنوی را می‌توان منابع قدرتمند سرمایه‌گذاری روانی در خانواده و روابط زوج‌ها در نظر گرفت که در تعامل با ویژگی‌های فردی موجب استحکام روابط زوجین می‌شوند. بنابراین، شاید بتوان الگویی طراحی کرد که در آن معنویت واسطه اثر مذهب بر تعهد زناشویی باشد. از این‌رو، هدف پژوهش حاضر پاسخگویی به سؤال زیر بود:

۱. آیا باورهای مذهبی با میانجیگری معنویت در پیش‌بینی تعهد زناشویی نقش دارند؟

روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و جامعه آماری پژوهش حاضر شامل زنان متأهل دارای تعارضات زناشویی مراجعه‌کننده به سراهای محله مناطق ۳، ۵ و ۲۲ به تعداد ۱۰۹۵۰۰۰ نفر در سال ۱۳۹۷ بودند. برای انتخاب نمونه از بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران سه منطقه ۳، ۵ و ۲۲ به صورت تصادفی انتخاب شدند و سپس از ۲۹ سرای منطقه ۵، سراهای اباذر، مهران، فردوس، سازمان برنامه جنوبی و پرواز و از ۱۲ سرای منطقه ۳ ارارات، داوودیه و زرگنده، سراهای و از ۱۲ سرای منطقه ۲۲ سراهای دهکده المپیک و زیبا دشت پایین به صورت تصادفی و در نهایت ۳۴۷ نفر انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

۱. پرسشنامه تعهد زناشویی^۱. پرسشنامه تعهد زناشویی آدامز و جونز (۱۹۹۷) شامل ۴۴ گویه است که در یک مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم= ۱ تا کاملاً موافقم= ۵ و شماره گویه‌های ۱۱، ۱۲، ۱۶، ۲۳، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۲، ۳۴، ۳۵، ۳۶ و ۳۸ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. آدامز و جونز (۱۹۹۷) برای این ابزار ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و در تحلیل عاملی این ابزار سه خرده مقیاس تعهد شخصی با شماره گویه‌های ۱ تا ۱۰، اخلاقی با شماره گویه‌های ۱۱ تا ۲۲ و ساختاری با شماره گویه‌های ۲۳ تا ۴۴ را گزارش کردند. شاه سیاه، بهرامی و محبی (۱۳۸۸) جهت تعیین روایی پرسشنامه از روش روایی صوری و محتوایی استفاده کردند، به این صورت که بعد از روایی ظاهری پرسشنامه، روایی محتوا توسط ۵ نفر از اساتید مشاوره دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان تأیید شد. شاه سیاه و همکاران (۱۳۸۸) برای این ابزار

ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵ را گزارش کردند. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های فوق به ترتیب ۰/۷۲، ۰/۸۱ و ۰/۸۶ به دست آمد.

۲. مقیاس تجارب معنوی روزانه^۱. مقیاس تجارب معنوی روزانه اندروود و ترسی (۲۰۰۲) شامل ۱۶ گویه است که ۳ خرده مقیاس احساس حضور خداوند با شماره گویه‌های ۱، ۲، ۴، ۵، ۶، ۸، ۹، ۱۰ و ۱۱، ارتباط با خداوند با شماره گویه‌های ۳، ۷، ۸، ۱۲ و ۲۵ و احساس مسئولیت در قبال دیگران با شماره گویه‌های ۱۳ و ۱۴ را در یک طیف لیکرت ۶ درجه‌ای از اغلب اوقات روز=۶ تا هرگز=۱ مورد ارزیابی قرار می‌دهد. تقوی و امیری (۱۳۸۹) برای این ابزار ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۱ و همبستگی این ابزار را با جهت‌گیری مذهبی درونی ۰/۶۸ و جهت‌گیری مذهبی بیرونی ۰/۵۹ گزارش کردند. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های فوق به ترتیب ۰/۷۲، ۰/۶۳ و ۰/۶۱ به دست آمد.

۳. پرسشنامه جهت‌گیری دینی (درونی - بیرونی)^۲. پرسشنامه جهت‌گیری دینی (درونی - بیرونی) آلپورت و راس (۱۹۶۷) شامل ۲۱ گویه که گویه‌های ۱ تا ۱۲ جهت‌گیری مذهبی بیرونی و عبارات ۱۳ تا ۲۱ جهت‌گیری مذهبی درونی را در طیف لیکرت ۴ درجه‌ای از کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۴ ارزیابی می‌کند. جان بزرگی (۱۳۸۶) برای این ابزار ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ و همبستگی آن را با خرده مقیاس‌های پرسشنامه سلامت عمومی گلدبرگ ۱۹۷۲ برابر با ۰/۳۱، ۰/۲۴، ۰/۲۰، ۰/۱۹ و ۰/۳۷ گزارش کرد.

روش اجرا. پس از کسب مجوز و هماهنگی با مسئولین و مراجعه به سراهای محله در ساعات پر رفت و آمد روز و انتخاب آگاهانه زنان و پس از ارائه توضیحات مختصری درباره نحوه تکمیل پرسشنامه‌ها، زنان به تنهایی و فقط با حضور پژوهشگر در اتاق مدیر مسئول مرکز به پرسشنامه‌ها پاسخ می‌دادند. داده‌های پژوهش حاضر با استفاده از الگویابی معادله‌های ساختاری، نرم افزار ایموس^۳ و بیشینه برآورد احتمال^۴ و روش بوت استرپ^۵ تحلیل شدند. منطبق بر شکل ۱ در الگوی ساختاری پژوهش حاضر چنان فرض شده بود که جهت‌گیری دینی با میانجیگری معنویت، تعهد زناشویی را در زنان متأهل پیش‌بینی می‌کند. در این مدل معنویت و تعهد زناشویی متغیرهای مکنون مدل بودند که مدل اندازه‌گیری آن را شکل می‌داند.

یافته‌ها

در این پژوهش ۳۴۷ شرکت‌کننده با میانگین و انحراف معیار سنی $44/49 \pm 7/83$ حضور داشتند که میزان تحصیلات ۸۴ نفر (۲۴/۲ درصد) از آنان زیر دیپلم، ۸۱ نفر (۲۳/۳ درصد) دیپلم، ۱۵ نفر (۴/۳ درصد) فوق دیپلم، ۱۱۰ نفر (۳۱/۷ درصد) لیسانس و ۵۷ نفر (۱۶/۴ درصد) فوق لیسانس و دکتری بود. میانگین و انحراف معیار مدت ازدواج شرکت‌کنندگان به ترتیب $13/28 \pm 9/03$ سال بود و ۴۶ نفر (۱۳/۳ درصد) از آنان فاقد فرزند، ۱۰۳ نفر (۲۹/۶ درصد) یک فرزند، ۱۳۹ نفر (۴۰/۱ درصد) دو فرزند و ۵۹ نفر (۱۷/۰ درصد) بیشتر

1. Daily Spiritual Experience Scale
2. Religious Orientation Questionnaire (external-internal)
3. analysis of moment structures (AMOS)
4. maximum likelihood
5. Bootstrapping

از ۲ فرزند داشتند. در ادامه جدول ۱ میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

جدول ۱. یافته‌های توصیفی و ارزیابی مفروضه‌ها

متغیرهای تحقیق	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. جهت‌گیری مذهبی بیرونی	-							
۲. جهت‌گیری مذهبی درونی	۰/۲۴**	-						
۳. معنویت-احساس حضور خداوند	۰/۲۹**	۰/۴۱**	-					
۴. معنویت-ارتباط با خداوند	۰/۲۶**	۰/۳۹**	۰/۵۱**	-				
۵. معنویت-مسئولیت در برابر دیگران	۰/۱۷**	۰/۳۳**	۰/۴۲**	۰/۴۸**	-			
۶. تعهد زناشویی-تعهد شخصی	۰/۱۷**	۰/۲۷**	۰/۲۵**	۰/۳۳**	۰/۲۱**	-		
۷. تعهد زناشویی-تعهد اخلاقی	۰/۱۰	۰/۳۰**	۰/۲۲**	۰/۳۶**	۰/۲۷**	۰/۵۸**	-	
۸. تعهد زناشویی-تعهد ساختاری	۰/۱۵**	۰/۳۱**	۰/۲۴**	۰/۳۴**	۰/۲۰**	۰/۴۵**	۰/۴۹**	-
میانگین	۳۲/۷۱	۱۷/۳۸	۳۲/۰۲	۱۷/۳۵	۶/۷۶	۳۲/۴۳	۴۱/۳۶	۶۹/۸۵
انحراف معیار	۶/۴۵	۴/۹۵	۶/۹۶	۴/۶۶	۲/۳۴	۵/۷۵	۸/۴۷	۱۳/۱۶
چولگی	-۰/۲۸	۰/۶۱	-۰/۰۲	-۰/۰۶	۰/۱۹	۰/۳۴	۰/۰۵	۰/۵۰
کشیدگی	-۰/۳۳	-۰/۳۴	-۰/۳۶	۰/۵۶	-۰/۲۴	-۰/۲۳	-۰/۵۳	-۰/۱۸
ضریب تحمل ^۱	۰/۸۷	۰/۷۴	۰/۵۹	۰/۵۸	۰/۶۹	-	-	-
عامل تورم واریانس ^۲	۱/۱۵	۱/۳۶	۱/۷۱	۱/۷۳	۱/۴۶	-	-	-

$P^{**} > P^{*} > 0.05$ و 0.01

جدول ۱ نشان می‌دهد که جهت‌گیری مذهبی درونی با هر سه مؤلفه تعهد زناشویی و جهت‌گیری مذهبی بیرونی با مؤلفه‌های تعهد ساختاری و شخصی آن به صورت مثبت و در سطح معناداری ۰/۰۱ همبسته بودند. همچنین هر سه مؤلفه معنویت (احساس حضور خداوند، ارتباط با خداوند و مسئولیت در برابر دیگران) به صورت مثبت و در سطح معناداری ۰/۰۱ با مؤلفه‌های تعهد زناشویی همبسته بودند. در این پژوهش، مفروضه نرمال بودن شکل توزیع داده‌ها، از طریق بررسی مقادیر چولگی و کشیدگی ارزیابی شد و همچنان که در جدول فوق ملاحظه می‌شود مقادیر مزبور برای همه متغیرها در فاصله بین ± 1 قرار داشت که بیانگر نرمال بودن توزیع داده‌هاست (ریو، ۲۰۱۱). جدول فوق نشان می‌دهد که مقادیر ضریب تحمل و عامل تورم واریانس برای هر یک از متغیرهای پیش‌بین به ترتیب بزرگ‌تر از ۰/۱ و کوچک‌تر از ۱۰ بود. این یافته نشان می‌دهد که مفروضه همخطی بودن نیز در بین داده‌های پژوهش حاضر برقرار است. در نهایت تحلیل اطلاعات مربوط به «فاصله مهلنوبایس^۳» نشان داد که توزیع نمره‌های

۱. tolerance

۲. variance inflation factor

۳. Mahalanobis distance (D)

مربوط به فاصله مهلبوبایس نزدیک به نرمال است. زیرا که ارزش شاخص های چولگی و کشیدگی مربوط به نمرات فاصله مهلبوبایس به ترتیب برابر با ۰/۸۴ و ۰/۹۱ بود.

جدول ۲. شاخص های برازش الگوی اندازه گیری و الگوی ساختاری

شاخص های برازندگی	الگو اندازه گیری	الگوی ساختاری	نقطه برش
مجدور کای ^۱	۸/۱۷	۲۰/۹۳	-
درجه آزادی الگو	۸	۱۶	-
χ^2/df^2	۱/۰۲	۱/۳۱	کمتر از ۳
GFI ^۳	۰/۹۹۲	۰/۹۸۵	> ۰/۹۰
AGFI ^۴	۰/۹۸۰	۰/۹۶۶	> ۰/۸۵۰
CFI ^۵	۱/۰۰	۰/۹۹۳	> ۰/۹۰
RMSEA ^۶	۰/۰۰۸	۰/۰۳۰	< ۰/۰۸

جدول ۲ نشان می دهد شاخص برازندگی از برازش مطلوب الگوهای اندازه گیری و ساختاری با داده های گردآوری شده حمایت می کند.

جدول ۳. پارامترهای الگوی اندازه گیری پژوهش در تحلیل عاملی تأییدی

متغیر مکنون - نشان گر	b	β	SE	t
معنویت ← احساس حضور خداوند	۱	۰/۶۲۷		
معنویت ← ارتباط با خداوند	۰/۸۸۷	۰/۸۳۰	۰/۰۹۵	۹/۳۷**
معنویت ← مسئولیت در برابر دیگران	۰/۳۳۹	۰/۶۳۱	۰/۰۳۸	۸/۹۹**
تعهد زناشویی ← تعهد شخصی	۱	۰/۷۲۲		
تعهد زناشویی ← تعهد اخلاقی	۱/۶۱۷	۰/۷۹۲	۰/۱۵۲	۱۰/۶۴**
تعهد زناشویی ← تعهد ساختاری	۲/۰۱۰	۰/۶۳۵	۰/۲۰۵	۹/۸۱**

**P < ۰/۰۱

نکته: بارهای عاملی استاندارد نشده مربوط به نشانگرهای حساس حضور خداوند و تعهد شخصی با عدد ۱ تثبیت شده، بنابراین خطای معیار و نسبت بحرانی آنها محاسبه نشده است.

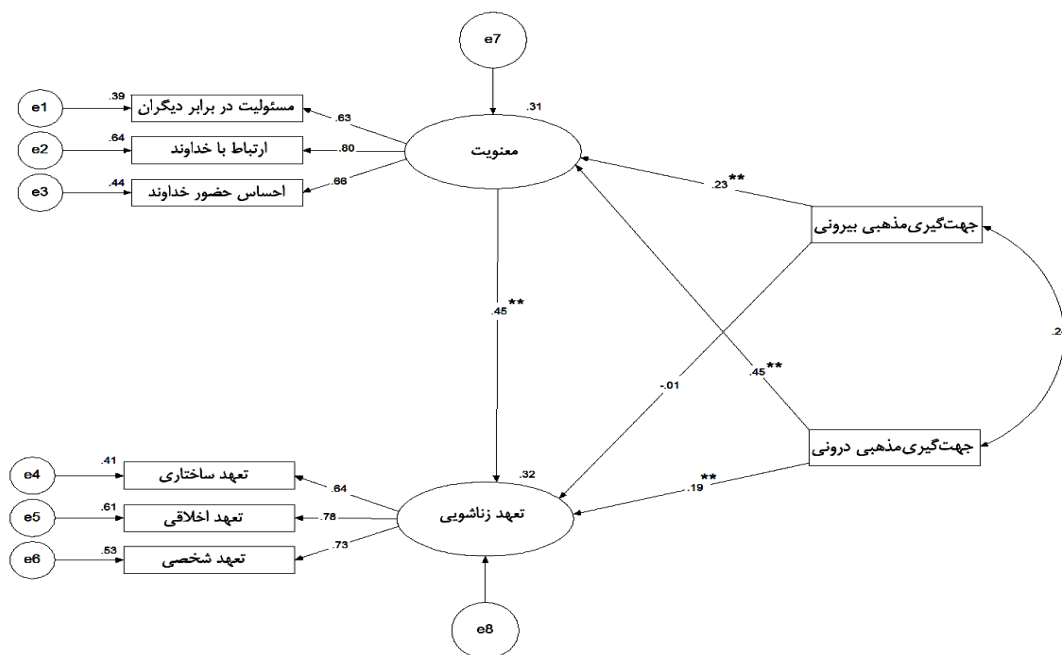
۱. Chi-square
۲. normed chi-square
۳. Goodness Fit Index
۴. Adjusted Goodness Fit Index
۵. Comparative Fit Index
۶. Root Mean Square Error of Approximation

جدول ۳ نشان می‌دهد با توجه به این که بارهای عاملی همه نشانگرها بالاتر از $0/۳۲$ بود، بنابراین چنین نتیجه‌گیری شد که همه آنها از توان لازم برای اندازه‌گیری متغیرهای مکنون پژوهش حاضر برخوردارند.

جدول ۴. ضرایب مسیر کل و مستقیم و غیرمستقیم بین متغیرهای پژوهش در الگوی ساختاری

sig	β	S.E	b	متغیر پیش‌بین	ضرایب مسیر
$0/001$	$0/۳۹۲$	$0/۰۵۶$	$0/۳۳۱$	جهت‌گیری مذهبی درونی - تعهد زناشویی	کل
$0/۱۴۹$	$0/۰۹۴$	$0/۰۴۲$	$0/۰۶۱$	جهت‌گیری مذهبی بیرونی - تعهد زناشویی	
$0/۰۰۹$	$0/۱۹۰$	$0/۰۶۲$	$0/۱۶۱$	جهت‌گیری مذهبی درونی - تعهد زناشویی	
$0/۸۷۶$	$-0/۰۱۰$	$0/۰۳۹$	$-0/۰۰۷$	جهت‌گیری مذهبی بیرونی - تعهد زناشویی	مستقیم
$0/001$	$0/۴۵۱$	$0/۰۷۳$	$0/۴۲۱$	جهت‌گیری مذهبی درونی - معنویت	
$0/001$	$0/۲۳۳$	$0/۰۵۰$	$0/۱۶۷$	جهت‌گیری مذهبی بیرونی - معنویت	
$0/001$	$0/۴۴۶$	$0/۰۹۵$	$0/۴۰۴$	معنویت - تعهد زناشویی	
$0/001$	$0/۲۰۱$	$0/۰۴۲$	$0/۱۷۰$	جهت‌گیری مذهبی درونی - تعهد زناشویی	غیرمستقیم
$0/001$	$0/۱۰۴$	$0/۰۲۴$	$0/۰۶۷$	جهت‌گیری مذهبی بیرونی - تعهد زناشویی	

جدول ۴ نشان می‌دهد که برخلاف جهت‌گیری مذهبی بیرونی، ضریب مسیر کل بین جهت‌گیری مذهبی درونی و تعهد زناشویی مثبت و در سطح $0/۰۱$ معنادار است ($\beta=0/۳۹۲, P=0/001$). همچنین نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که ضریب مسیر بین معنویت و تعهد زناشویی مثبت و در سطح $0/۰۱$ معنادار است ($\beta=0/۴۴۶, P=0/001$). در نهایت جدول ۴ نشان می‌دهد که ضریب مسیر غیرمستقیم بین جهت‌گیری مذهبی بیرونی ($\beta=0/۱۰۴, P=0/001$) و جهت‌گیری مذهبی درونی ($\beta=0/۲۰۱, P=0/001$) و تعهد زناشویی

مثبت و در سطح ۰/۰۱ معنادار است. شکل ۱ الگوی ساختاری پژوهش در تبیین روابط بین جهت گیری دینی، معنویت و تعهد زناشویی را در زنان متأهل نشان می‌دهد.

شکل ۱. الگوی ساختاری پژوهش

در الگوی شکل ۱ ملاحظه می‌شود که مجموع مجذور همبستگی‌های چندگانه برای متغیر تعهد زناشویی برابر با ۰/۳۲ به دست آمده است. این یافته بیانگر آن است که جهت گیری دینی و معنویت ۳۲ درصد از واریانس تعهد زناشویی را در زنان متأهل تبیین می‌کند.

بحث و نتیجه گیری

تحلیل داده‌ها در پژوهش حاضر نشان داد که معنویت رابطه بین جهت گیری‌های مذهبی و تعهد زناشویی را در زنان متأهل به صورت مثبت و معنادار میانجیگری می‌کند. در تبیین یافته حاضر می‌توان گفت جهت گیری دینی به روی آورد کلی شخص که از مذهب اتخاذ کرده است اطلاق می‌کشد به گونه‌ای که در ارتباط با وجودی متعالی (قدسی) مجموعه‌ای از اعتقادات، اعمال و تشریفات خاص است. جهت گیری مذهبی را می‌توان معادل "دین‌داری" یا "دین‌ورزی" دانست (آذربایجانی، ۱۳۹۳). مذهب پدیده‌ای پیچیده با کارکردهای متعدد است که به اهداف روان‌شناختی مثل کاهش اضطراب، خودکنترلی، سلامت روان، پرورش خود، جستجو برای معنا و نتایج اجتماعی مثل تمایل به صمیمیت اجتماعی، اتحاد و پیوند گره خورده است. مذهب همچنین به عملکرد فیزیکی مثل تمرینات سلامتی بهتر و آرامش فیزیولوژیکی مرتبط است و بالاتر از همه این‌ها به معنویت نهایی مثل تعالی و شناخت خدا کمک می‌کند (پارگامنت، ۲۰۰۷). مذهب سازه‌ای گسترده‌تر از معنویت است (پارگامنت، ۲۰۰۰) که یک حسی از هدف، ایستادگی و حمایت روان‌شناختی در افراد ایجاد می‌کند و در عین حال می‌تواند یک منبع قوی زندگی باشد (پارک و همکاران، ۲۰۱۷). باورهای مذهبی بر نحوه روابط انسانی در زمان ناراحتی و مشکلات و همچنین در مقابله با مصائب و تجارب دردناک مؤثر است (صدیقی و همکاران، ۱۳۹۴). شخص مذهبی، کسی است که کل ساختار روانی او دائماً به سوی عالی‌ترین رضایت و خشنودی مطلق جهت یافته است. از طرف دیگر ارزش‌های مذهبی در مقایسه با سایر مقولات ارزشی، جامع بودند. چرا که عالی‌ترین وحدت و یکپارچگی خویشتن در خویشتن اخلاقی مذهبی - که کنترل تمام تجارب و هدایت و راهنمایی تمام ابعاد زندگی فرد را بر عهده داشته و متعالی‌ترین معنا را به زندگی فرد می‌دهد - یافت می‌شود. این در حالی است که معنویت را به عنوان جستار درونی برای تماس با خدا (یا توحید) تعریف کرده‌اند. این مفهوم با کشف معنا و هدف در زندگی و احساس تعلق مرتبط است (قمری گیوی، ۱۳۸۷). مذهب می‌تواند منبع قدرتمند معنادهی در زندگی باشد و مؤثرترین تکیه گاه‌های روانی به شمار می‌رود که قادر است معنای زندگی را در لحظه لحظه‌های عمر فراهم کند و در شرایط خاص با فراهم سازی تکیه گاه تبیینی، فرد را از تعلیق و بی معنایی نجات دهد (طلوع تکمیلی ترابی، وکیلی و فتاحی اندبیل، ۱۳۹۹).

در حالیکه، رشد و آگاهی معنوی، فعالیت، تمایل و تلاش افراد برای ایجاد یا تکمیل درک آن‌ها از معنا، اهمیت و هدف در زندگی در راستای رشد شناختی آنقدر مهم است که اختلال در آن آشفتگی را به همراه دارد (ابراهیمی، شیری‌پور، زمانی و صاحبی، ۱۳۹۸). مسائل غیرمادی بخش مهمی از زندگی اغلب افراد در

گستره عمرشان است. به علاوه این مطالعات نشان داده‌اند که ماهیت درگیری‌های انسان در امور غیرمادی در طول زندگی تغییر می‌کند. حرکت به سمت میانه بزرگسالی زمانی است که افراد عشق را می‌یابند و ازدواج می‌کنند، خانواده تشکیل می‌دهند و به امید ساختن یک زندگی به یک مسیر شغلی متعهد می‌شوند. اینجا مسایل معنا و درگیری در اجتماع مهم می‌شوند. ساختن یک آینده مستلزم داشتن برنامه‌ای برای دنبال کردن است؛ بنابراین نیاز به آفرینش یک معنای غایی در این مرحله چشم‌گیرتر می‌شود؛ چون این به آفرینش یک زمینه تفسیری برای فهم خویشتن کمک می‌کند. داشتن یک حس گسترده از معنای فردی ثبات هیجانی فراهم می‌کند که در عوض فرد را قادر می‌سازد که به یک تعهد طولانی مدت سرسپردگی پیدا کند (طبائیان، امیری و مولوی، ۱۳۹۶). معنویت به زوجین کمک می‌کند مسئولیت اعمال خود را در تعارض‌ها بپذیرند، نگرش معیوب زوجین را به هستی تغییر و معنی جدیدی به زندگی زناشویی می‌دهد (رحیم‌پور، صالحی، حسینیان و عباسیان، ۱۳۹۲).

به نظر می‌رسد زمانی که تعارضات زوجین چنان بالا می‌گیرد که فروپاشی رابطه آن‌ها و انسجام خانواده را تهدید می‌کند زوجین مذهبی با تکیه بر اصول دینی و مذهبی و نهایتاً بخشش یکدیگر دست به مقابله می‌زنند. در آیات قرآن و دیگر کتاب‌های مذهبی و سخنان ائمه به کرات به بخشش و قضاوت اخلاقی بر این اساس تأکید شده و بخشش یکی از ارکان درونی‌سازی مذهب است که نه تنها فرصت حل تعارض را برای همسران فراهم می‌آورد بلکه به زوج یا زوجین این فرصت را می‌دهد که عمل یا اعمال تخطی‌گرایانه خود را جبران سازند. در نهایت اینکه بخشش حس عزت نفس و ارزشمندی، دوست داشته شدن و مورد حمایت قرار گرفتن را برای همسران فراهم می‌آورد. بنابراین زوج‌های مذهبی یکدیگر را گامی در جهت رشد و تعالی و اطاعت از توصیه‌های مذهبی می‌دانند و متناسب با بلوغ معنوی خود به استقبال آن می‌روند. خداوند در قرآن می‌فرماید: «برای شما در شب روزه همبستر شدن با زنان حلال شد، آن‌ها لباسند برای شما و شما لباسید برای آن‌ها (هر یک زینت دیگری هستید و پوشاننده عیوب و حافظ از گناه او)». یعنی زن و شوهر پوشش دهنده کاستی‌ها و نیازمندی‌های جسمی و روحی یکدیگرند و همچنین نگهدارنده و آراینده شخصیتی یکدیگر هستند. همسرانی که در زندگی زناشویی خود بر معنویت تکیه دارند و در تمام لحظات و ابعاد زندگی زناشویی و خانوادگی‌شان اصول معنوی را پیاده می‌سازند و برپایه این اصول بنای زندگی را محکم ساخته‌اند و فرامین دینی را سرلوحه تفکر و عمل خود قرار داده‌اند مکانی را برای کنار آمدن با مشکلات و کنترل خود در برابر سختی‌ها با اطمینان و ایمان به خدا یافته‌اند. در این میان به نظر می‌رسد زمانی که تعارضات زوجین چنان بالا می‌گیرد که فروپاشی رابطه آن‌ها و انسجام خانواده را تهدید می‌کند زوجین مذهبی با تکیه بر اصول معنوی دست به مقابله می‌زنند. هر پژوهشی در بطن خود محدودیت‌هایی دارد که از آن جمله می‌توان به استفاده از ابزار خودگزارشی اشاره کرد که ممکن است در طی پاسخگویی به آن شرکت‌کننده‌ها سعی بر آن داشته‌اند در ویژگی‌های خود اغراق و یا کم‌گویی کنند. از این رو پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از روش‌های دیگر جمع‌آوری اطلاعات نیز استفاده شود. با توجه به یافته‌ها توجه بیشتر به نقش باورهای مذهبی و معنویت در افزایش تعهد زناشویی در تمامی نهادهای جامعه به ویژه خانواده، آموزش و پرورش، آموزش عالی و رسانه ملی ضروری می‌نماید. از این رو، برای یافتن راهکارهایی در

جهت حفظ و گسترش روابط ثمربخش در بین زوجین می‌توان مذهب و معنویت را به آن‌ها آموزش داد و به افراد برای شناخت جهت‌گیری مذهبی خود و یکدیگر آگاهی داد و کمک کرد.

موازن اخلاقی

اصول اخلاقی پژوهش از جمله رازداری، محرمانه ماندن و حریم خصوصی افراد رعایت شد.

سپاسگزاری

از مسئولان سراهای واقع مناطق ۳، ۵ و ۲۲ که در پژوهش حاضر همکاری داشتند، قدردانی می‌شود.

مشارکت نویسندگان

این مقاله برگرفته از رساله دکتری تخصصی رشته مشاوره و راهنمایی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن است و همه نویسندگان مقاله نقش یکسانی در طراحی، مدیریت طرح، مفهوم‌سازی، اجرا، تحلیل و تفسیر داده‌ها، تهیه پیش‌نویس، بازبینی و اصلاح، ویراستاری و نهایی‌سازی مقاله داشته‌اند.

منابع

- ابراهیمی، محمداسماعیل، شیرینی‌پور، امید، زمانی، نرگس، و صاحبی، علی. (۱۳۹۸). پیش‌بینی گرایش به خودکشی دانشجویان براساس معنویت و ارضای نیازهای اساسی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه. *نشریه اسلام و سلامت*، ۱۹(۱)، ۱۳-۱۹.
- آذربایجانی، مسعود. (۱۳۹۳). *مقیاس سنجش دینداری*. تهیه و ساخت آزمون جهت‌گیری مذهبی با تکیه بر اسلام. (چاپ چهارم). تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- آفتاب، رویا، کربلایی محمد میگونی، احمد، و تقی‌لو، صادق. (۱۳۹۳). نقش میانجی‌گر راهبردهای تنظیم هیجانی در رابطه بین شخصیت مرزی و خشونت زناشویی. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۸(۴ پیاپی ۳۲)، ۲۷-۷.
- بلاغت، رضا، احمدی، هادی، و گلزاری مقدم، نجمه. (۱۳۹۵). بررسی رابطه جهت‌گیری مذهبی و هوش اخلاقی با تعهد زناشویی دانشجویان متأهل دانشگاه سیستان و بلوچستان. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۰(۳۲).
- تقوی، سیدمحمدرضا، و امیری، حمید. (۱۳۸۹). بررسی خصوصیات روان‌سنجی مقیاس تجارب معنوی روزانه (DSES). *دو فصلنامه تربیت اسلامی*، ۵(۱۰)، ۱۶۵-۱۴۹.
- جان بزرگی، مسعود، و دائمی، فاطمه. (۱۳۹۵). تأثیر روان‌بنه‌های ناسازگار نخستین بر تحول روانی-معنوی: یک متغیر تعدیل‌گر در روان‌درمانگری. *دو فصلنامه مطالعات اسلام و روان‌شناسی*، ۱۰(۱۸)، ۲۶-۷.
- دشت بزرگی، زهرا، سواری، کریم، و صفرزاده، سحر. (۱۳۹۶). اثربخشی معنویت درمانی اسلامی بر احساس تنهایی و اضطراب مرگ سالمندان. *فصلنامه روان‌شناسی پیری*، ۲(۶)، ۱۸۶-۱۷۷.
- رحیم‌پور، فرزانه، صالحی، سید یوسف، حسینیان، سیمین، و عباسیان، محبوبه. (۱۳۹۲). تبیین رضایت زناشویی زوجین براساس هوش معنوی و طرحواره ناسازگار اولیه. *فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی*، ۴(۱۵)، ۹۰-۷۷.

زارع گاریزی، معصومه، و ابراهیمی مقدم، حسین، و ابوالمعالی الحسینی، خدیجه. (۱۳۹۹). پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس نیازهای بنیادین روان‌شناختی و صمیمیت با واسطه‌گری تمایزیافتگی خود. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۴(۱) (پیاپی ۵۳)، ۵۵-۷۶.

شاه‌سیاه، مرضیه، بهرامی، فاطمه، و محبی، سیامک. (۱۳۸۸). بررسی رابطه رضایت جنسی و تعهد زناشویی زوجین شهرستان شهرضا ۱۳۸۷. *مجله اصول بهداشت روانی*، ۱۱(۴۳)، ۲۳۸-۲۳۳.

شوانی، اسماعیل، زهراکار، کیانوش، قاسمی‌جوینه، رضا، و درگاهی، شهریار. (۱۳۹۴). نقش رضایت جنسی، سلامت معنوی، پریشانی روان‌شناختی و عزت‌نفس در تعهد زناشویی زنان دارای همسر جانباز. *طب جانباز*، ۷(۲)، ۹۹-۱۰۵.

شیخ‌الاسلامی، علی، خداکریمی، شهلا، و داداش‌زاده، شهلا. (۱۳۹۶). پیش‌بینی تعهد زناشویی براساس رضایت جنسی، سلامت معنوی: نقش میانجی مسئولیت‌پذیری. *دین و سلامت*، ۵(۱)، ۳۱-۲۱.

صادقی، مسعود، قادری‌جاوید، سارا، و شلانی، بیتا. (۱۳۹۸). پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس ویژگی‌های شخصیت، سبک‌های دلبستگی و جهت‌گیری دینی در دانشجویان متأهل. *پژوهش در دین و سلامت*، ۵(۳)، ۳۱-۱۸.

صدیقی، اکرم، صفریگی، شهناز، محبی، سیامک، و شاه‌سیاه، مرضیه. (۱۳۹۳). بررسی رابطه جهت‌گیری مذهبی با سازگاری زناشویی زوجین. *دین و سلامت*، ۲(۱)، ۴۹-۵۶.

صدیقی، اکرم، معصومی، احمد، و شاه‌سیاه، مرضیه. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین جهت‌گیری مذهبی با رضایت زناشویی زوجین شهر قم. *مجله دانشگاه علوم پزشکی سبزوار*، ۲۲(۶)، ۹۶۵-۹۷۱.

طلوع تکمیلی‌ترابی، نادره، و وکیلی، پروش، و فتاحی‌اندبیل، اعظم. (۱۳۹۹). رابطه صفات شخصیت و رضایت زناشویی بر اساس نقش میانجی‌گر جهت‌گیری مذهبی. *روان‌شناسی کاربردی*، ۱۴(۱) (پیاپی ۵۳)، ۹۹-۱۱۸.

طهرانی‌آزاد، لیلیا، و مجتبابی، مینا. (۱۳۹۸). روابط ساختاری بین رضایت زناشویی و حل‌تعارض بر اساس نقش میانجی‌گر سرمایه‌های روان‌شناختی زوج‌ها. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۳(۳) (پیاپی ۵۱)، ۴۹۶-۴۷۵.

قرلسفلو، مهدی، جزایری، رضوان‌السادات، بهرامی، فاطمه، و محمدی، رحمت‌الله. (۱۳۹۶). شناسایی عوامل مؤثر بر تعهد زناشویی از نظر زوجین ایرانی: یک مطالعه کیفی. *فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش‌های مشاوره*، ۱۶(۶۳)، ۴-۲۸.

قمری‌گیوی، حسین. (۱۳۸۷). معنویت، هویت و بهداشت روانی در گستره زندگی. *روان‌شناسی و دین*. گل‌پرور، محسن، جعفری، مریم، و جوادیان، زهرا. (۱۳۹۲). پیش‌بینی سرمایه روان‌شناختی از طریق مؤلفه‌های معنویت در پرستاران. *روان‌پرستاری*، ۱(۳)، ۳۵-۴۴.

هادی، سعیده، اسکندری، حسین، سهرابی، فرامرز، معتمدی، عبدالله، و فرخی، نورعلی. (۱۳۹۵). مدل ساختاری پیش‌بینی تعهد زناشویی بر اساس سبک‌های دلبستگی و متغیرهای میانجی خودکنترلی و طرحواره‌های

ناسازگار اولیه (در افراد دارای روابط فرازناشویی عاطفی). *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۷(۲۸)، ۶۰-۳۳.

هادی، سعیده، اسکندری، حسین، سهرابی، فرامرز، معتمدی، عبدالله، و فرخی، نورعلی. (۱۳۹۵). رابطه سبک‌های دلبستگی با تعهد زناشویی در افراد مرتکب بی‌وفایی زناشویی. *فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش‌های مشاوره*، ۱۵(۶۰)، ۴۲-۵۹.

References

- Adams, J. M., & Jones, W. H. (1997). The conceptualization of marital commitment: An integrative analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(5), 1177-1196.
- Frouhari, S., Hosseini Teshnizi, S., Ehrampoush, M. H., Mazloomi Mahmoodabad, S. S., Fallahzadeh, H., Tabei, S. Z., Kazemitabae, M. (2019). Relationship between religious orientation, anxiety, and depression among college students: A systematic review and meta-analysis. *Iranian journal of public health*, 48(1), 43-52.
- Jafari, F., Neisani Samani, L., Fatemi, N., Ta'avoni, S., & Abolghasemi, J. (2015). Marital satisfaction and adherence to religion. *Journal of medicine and life*, 8(Spec Iss 4), 214-218.
- Johnson, M. P., Caughlin, J. P., & Huston, T. L. (1999). The tripartite nature of marital commitment: Personal, moral, and structural reasons to stay married. *Journal of Marriage and the Family*, 61(1), 160-177.
- Pargament, K., Koenig, H., & Perez, L. (2000). The many methods of religious coping: Development and initial validation of the RCOPE. *Journal of Clinical Psychology*, 56, 519-543.
- Park, C., Knott, C., Le, D., Christie, J., & Williams, B. (2017). Positive and Negative Religious Coping Styles as Prospective Predictors of Well-Being in African Americans. *Psychology of Religion and Spirituality*, 10.
- Ryu, E. (2011). Effects of skewness and kurtosis on normal-theory based maximum likelihood test statistic in multilevel structural equation modelling. *Behaviour research methods*, 43(4), 1066-1074.
- Tanchotsrinon, P., & Maneesri, K. (2017). Validation of the Thai Version of the Marital Commitment Scale (MCS). *Journal of Population and Social Studies [JPSS]*, 26(1), 32-41.
- Underwood, L. G., & Teresi, J. A. (2002). The Daily Spiritual Experience Scale: Development, theoretical description, reliability, exploratory factor analysis, and preliminary construct validity using health-related data. *Annals of Behavioral Medicine*, 24(1), 22-33.

***

پرسشنامه تعهد زناشویی

کاملاً موافق	موافق	نه مخالف نه موافق	مخالف	کاملاً مخالف	عبارت‌ها
۱	۲	۳	۴	۵	۱. من و همسرم به راحتی احساساتمان را برای یکدیگر بیان می‌کنیم.
۱	۲	۳	۴	۵	۲. هنگامی که من و همسرم روی یک موضوع بحث می‌کنیم به‌سختی به توافق می‌رسیم.
۱	۲	۳	۴	۵	۳. من نسبت به همسرم خیلی متعهد هستم.
۱	۲	۳	۴	۵	۴. همسرم به احساسات من توجه نمی‌کند.
۱	۲	۳	۴	۵	۵. همسرم را فردی وفادار می‌دانم.
۱	۲	۳	۴	۵	۶. من از گفتگو با همسرم لذت نمی‌برم.
۱	۲	۳	۴	۵	۷. آرزو می‌کنم که همسرم نسبت به من بیشتر محبت و عشق ابراز می‌کرد.
۱	۲	۳	۴	۵	۸. همسرم من را یک فرد ارزشمند می‌داند.
۱	۲	۳	۴	۵	۹. برایم سخت است که به همسرم بگویم دوستش دارم.
۱	۲	۳	۴	۵	۱۰. گاهی اوقات به همسرم دروغ می‌گویم.
۱	۲	۳	۴	۵	۱۱. ازدواج باعث شده است که بیشتر از قبل خود را ارزشمند بدانم.
۱	۲	۳	۴	۵	۱۲. هنگامی که از دست همسرم دلخور می‌شوم قادرم این احساسم را به او بگویم.

۱	۲	۳	۴	۵	۱۳. اگر قرار باشد دوباره از اول شروع کنم با همین فرد ازدواج خواهم کرد.
۱	۲	۳	۴	۵	۱۴. گاهی اوقات من افکار و عقایدی دارم که دوست ندارم به همسرم بگویم.
۱	۲	۳	۴	۵	۱۵. از داشتن رابطه جنسی با همسرم رضایت ندارم.
۱	۲	۳	۴	۵	۱۶. همسرم مرا درک نمی‌کند.
۱	۲	۳	۴	۵	۱۷. رابطه جنسی ما رضایت‌بخش و بدون مشکل است.
۱	۲	۳	۴	۵	۱۸. همسرم در مورد عقاید و افکارش با من صحبت نمی‌کند.
۱	۲	۳	۴	۵	۱۹. من و همسرم از بودن در کنار هم لذت نمی‌بریم.
۱	۲	۳	۴	۵	۲۰. من نمی‌توانم همه چیزهایی که دوست دارم را به همسرم بگویم.
۱	۲	۳	۴	۵	۲۱. ازدواج به من کمک کرده است تا به اهدافی که در زندگی‌ام ترسیم کرده بودم برسم.
۱	۲	۳	۴	۵	۲۲. ازدواج کاملاً مرا محدود کرده است.
۱	۲	۳	۴	۵	۲۳. هنگامی که مشکلی برایمان بوجود می‌آید من و همسرم سعی در حل آن می‌کنیم.
۱	۲	۳	۴	۵	۲۴. من مطمئن هستم که می‌توانیم مشاجراتی که بین ما پیش می‌آید را حل کنیم.
۱	۲	۳	۴	۵	۲۵. مرتب همسرم را می‌بوسم و نوازش می‌کنم.
۱	۲	۳	۴	۵	۲۶. همسرم از اینکه گاهی اوقات در کنار دوستان یا خانواده‌ام باشم مخالفت نمی‌کند.
۱	۲	۳	۴	۵	۲۷. همسرم از لحاظ جنسی من را جلب می‌کند و سکسی است.
۱	۲	۳	۴	۵	۲۸. من هرگز با همسرم بحث و جدل نداشته‌ام.
۱	۲	۳	۴	۵	۲۹. همسرم بهترین دوست من است.
۱	۲	۳	۴	۵	۳۰. همسرم به جز من به شخص دیگری فکر نمی‌کند.
۱	۲	۳	۴	۵	۳۱. همسرم به اهداف شخصی من احترام می‌گذارد.
۱	۲	۳	۴	۵	۳۲. همسرم من را سکسی و جذاب می‌داند.
۱	۲	۳	۴	۵	۳۳. من و همسرم برای استقلال یکدیگر ارزش قائلیم.
۱	۲	۳	۴	۵	۳۴. حاضرم برای اجتناب از درگیری با همسرم همکاری بکنم.
۱	۲	۳	۴	۵	۳۵. مدت زمانی که با اقوام و دوستانمان صرف می‌کنیم کافی است.
۱	۲	۳	۴	۵	۳۶. در زندگی ما شوهر رهبر خانواده است.
۱	۲	۳	۴	۵	۳۷. حتی اگر زن خارج از خانه کار کند باز هم باید مسئول اداره خانه باشد.
۱	۲	۳	۴	۵	۳۸. من و همسرم به خاطر عقاید مذهبی‌مان احساس نزدیکی بیشتری می‌کنیم.
۱	۲	۳	۴	۵	۳۹. احساس می‌کنم با دوست داشتن همسرم بهتر می‌توانم عشق به خدا را درک کنم.
۱	۲	۳	۴	۵	۴۰. عبادت کردن همراه همسرم برای من مهم است.
۱	۲	۳	۴	۵	۴۱. در میان گذاشتن ارزش‌های مذهبی به رابطه ما کمک می‌کند.
۱	۲	۳	۴	۵	۴۲. همسرم همیشه شنونده خوبی است.
۱	۲	۳	۴	۵	۴۳. رابطه بسیار خوبی با همسرم دارم.
۱	۲	۳	۴	۵	۴۴. همسرم خلق‌وخوی مرا کاملاً می‌شناسد و آن‌ها را قبول دارد.

***

پرسشنامه تجارب معنوی روزانه

ردیف	مرازگاهی	بعضی روزها	اغلب روزها	هر روز	اغلب اوقات روز	گویه‌ها
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۱. من حضور خداوند را احساس می‌کنم.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۲. نوعی پیوستگی در تمام ابعاد زندگی تجربه می‌کنم. در طول عبادت یا زمان‌های دیگری که در حال ارتباط با خداوند
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۳. هستم لذتی را احساس می‌کنم که مرا از نگرانی‌های روزمره‌ام فارغ می‌کند.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۴. در مذهب یا معنویتم به قدرت دست یافته‌ام.

۶۵ مدل ساختاری پیش بینی تعهد زناشویی در زنان متأهل بر اساس .. | امیرارجمندی و همکاران | خانواده درمانی کاربردی

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۵	در مذهب یا معنویتم احساس راحتی می‌کنم.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۶	احساس هماهنگی و آرامش عمیق درونی می‌کنم.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	از خداوند می‌خواهم که به من در فعالیت‌های روزانه‌ام کمک کند.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۸	احساس می‌کنم خداوند مرا در فعالیت‌های روزانه‌ام کمک کند.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۹	مستقیماً عشق خداوند را نسبت به خودم احساس می‌کنم.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۱۰	عشق خداوند را نسبت به خودم را از طریق دیگران احساس می‌کنم.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۱۱	به غیر از خودم در قبال دیگران هم احساس مسئولیت می‌کنم.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۱۲	به خاطر نعمت‌هایی که خداوند به من داده شکرگزار هستم.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۱۳	زیبایی خلقت را به صورت معنوی لمس می‌کنم.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۱۴	آرزو دارم به خدا نزدیک‌تر باشم یا با او یکی شوم.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۱۵	دیگران راحتی زمانی که فکر می‌کنم کارهایی که انجام می‌دهند اشتباه است می‌پذیرم.
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۱۶	در مجموع احساس می‌کنید تا چه اندازه به خداوند نزدیک هستید.

***

پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی

کاملاً موافقم	تقریباً موافقم	تقریباً مخالفم	کاملاً مخالفم	عبارت‌ها	شماره
۴	۳	۲	۱	فکر می‌کنم تنها در هنگام غم‌ها و ناراحتی‌هاست که نماز و دعا به من بیش‌ترین آسودگی و آرامش را می‌بخشد.	۱
۴	۳	۲	۱	هدف از طاعات مذهبی تأمین یک زندگی شاد و آرام است.	۲
۴	۳	۲	۱	برای من داشتن یک زندگی اخلاقی مهم‌تر از اعتقادات مذهبی است.	۳
۴	۳	۲	۱	برای شکل دادن به روابط اجتماعی است که اماکن مذهبی مهم است.	۴
۴	۳	۲	۱	اگرچه من فردی مذهبی‌ام، اما فکر می‌کنم چیزهای مهم‌تری نیز در زندگی‌ام وجود دارد.	۵
۴	۳	۲	۱	گاهی لازم می‌دانم به‌منظور به حمایت اجتماعی و منافع اقتصادی، اعتقادات مذهبی‌ام را نادیده بگیرم.	۶
۴	۳	۲	۱	هدف اصلی دعا و نیایش، دستیابی به حمایت و آرامش است.	۷
۴	۳	۲	۱	دین همان کاری را می‌کند که عضویت من در گروه دوستان و آشنایان می‌کند، یعنی کمک می‌کند که زندگی‌ام را متعادل و پایدار نگه دارم.	۸
۴	۳	۲	۱	تلاش زیادی می‌کنم که دین را در تمام اعمال و رفتار زندگی‌ام وارد کنم.	۹
۴	۳	۲	۱	دین خاصه از این لحاظ مهم است که به بسیاری از سؤالات من در خصوص معنای زندگی پاسخ می‌دهد.	۱۰
۴	۳	۲	۱	برای من مهم است که اوقاتی از وقت خود را صرف تأمل و تفکر در مورد مذهب بکنم.	۱۱
۴	۳	۲	۱	یکی از دلایل این‌که به مراسم و آیین‌های مذهبی می‌روم این است که چنین حضوری به استحکام روابط اجتماعی و شهرت من در اجتماع کمک می‌کند.	۱۲
۴	۳	۲	۱	اگرچه من فردی مذهبی‌ام، اما اجازه نمی‌دهم که ملاحظات مذهبی در امور روزمره زندگی‌ام دخالت کند.	۱۳
۴	۳	۲	۱	من عمدتاً به این دلیل نماز می‌خوانم که به من آموزش داده‌اند تا اعمال را به‌جا بیاورم.	۱۴
۴	۳	۲	۱	من عمدتاً به این دلیل به اماکن مذهبی می‌روم که در چنین اماکنی از ملاقات افرادی که آن‌ها را در آن‌جا می‌شناسم، لذت می‌برم.	۱۵
۴	۳	۲	۱	اغلب حضور خداوند را در زندگی‌ام احساس می‌کنم.	۱۶
۴	۳	۲	۱	اعتقادات مذهبی من پشتوانه واقعی دیدگاه کلی من به زندگی هستند.	۱۷
۴	۳	۲	۱	نماز و دعاهایی که به‌تنهایی می‌خوانم به همان اندازه‌ای که آن‌ها را در جمع می‌خوانم برایم حس و معنا دارند.	۱۸
د	ج	ب	الف	اگر اتفاق غیرمنتظره‌ای برایم پیش نیاید به اماکن مذهبی (مسجد، حسینیه، زیارتگاه،...) می‌روم.	۱۹
۴	۳	۲	۱	الف- بیش از یکبار در هفته ب-حدوداً هفته‌ای یکبار ج- کمتر از یکبار در ماه د- کمتر از یکبار درسال اگر قرار باشد که در مسجد به یکی از گروه‌های زیر ملحق شوم، ترجیح می‌دهم که:	۲۰
۴	۳	۲	۱	۱- به گروهی که مشغول خواندن قرآن هستند ملحق شوم. ۲- به گروهی که فعالیت‌های اجتماعی انجام می‌دهند ملحق شوم. الف - ترجیح می‌دهم که به گروه اول ملحق شوم. ب - احتمالاً گروه اول را ترجیح خواهیم داد.	
۴	۳	۲	۱	ج - احتمالاً گروه دوم را ترجیح خواهیم داد. د - ترجیح می‌دهم که به گروه دوم ملحق شوم. من پیرامون مذهب خودم مطالعات زیادی انجام می‌دهم.	۲۱

Structural model of predicting marital commitment in married women based on religious orientation mediated by spirituality

Seyedeh Zohreh sadat. Amirarjomandi¹, Pantea. Jahangir*² & Mozghan. Niknam³

Abstract

Aim: The aim of this study was to explain the structural model of predicting marital commitment in married women based on religious orientation mediated by spirituality. **Methods:** This was a correlation descriptive study and the population of this study consisted of all married women referred to neighborhood homes with a total of 1095,000 in 2019 from which 347 people were selected by two-stage random sampling. Study tools were included Adams & Jones Marital Commitment Inventory (1977), Underwood & Teresi Daily Spiritual Experience Scale (2002), Allport & Ross Religious Orientation Questionnaire (1967). The data of the present study were analyzed using structural equation modeling. **Results:** In the present study, the indirect path coefficient between external religious orientation ($P=0.001$, $\beta=0.104$) and internal religious orientation ($P=0.001$, $\beta=0.201$) with marital commitment were positive at the level of 0.01. **Conclusion:** It seems that when couples' conflicts escalate so much that the collapse of family life threatens them, religious couples rely on religious principles and spirituality to confront each other. It is necessary to pay more attention to the role of religious beliefs and spirituality in increasing marital commitment in all institutions of society, especially the family.

1. Ph.D student of Counseling Department, Rodhan Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

2. ***Corresponding Author:** Assistant Professor of Counseling Department, Roudhen Branch, Islamic Azad University, Roudhen, Iran
pantehajahangir@gmail.com

3. Assistant Professor of Counseling Department, Roudhen Branch, Islamic Azad University, Roudhen, Iran

Keywords: *marital commitment, religious orientation, spirituality*